

Hoogstamboomgaarden, bacterievuur en vogels

C.A.R. Meijneke

Zoals inmiddels wellicht bij velen bekend, treedt in ons land sedert een aantal jaren de plantenziekte bacterievuur op. Daar deze ziekte ook appel- en perebomen kan aantasten — en dus ook in hoogstamboomgaarden kan voorkomen — en daar deze ziekte ook door vogels verspreid kan worden, is het dienstig hier in kort bestek enkele opmerkingen over te maken.

Deze ziekte, die wordt veroorzaakt door de bacterie *Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow et al., is reeds ruim 200 jaar bekend in Noord-Amerika, heeft daar de commerciële pereteelt in de Oostelijke Staten onmogelijk gemaakt en brengt de appleteelt van tijd tot tijd zware klappen toe.

In 1966 is deze ziekte voor het eerst in ons land geconstateerd en wel in moderne jonge pereboomgaarden en meidoorns in Noord-Beveland. Door rigoureuze maatregelen is de ziekte daar toen uitgeroeid, maar in 1971 werd deze ten tweede male in ons land ontdekt, dit keer bij Zierikzee — wederom in moderne pere-aanplantingen en meidoorns — en in de Kop van Schouwen in meidoorns. Enkele weken later werd ook aantasting ontdekt in oude meidoorns in Den Helder en op Texel. In al deze Nederlandse gevallen is de veronderstelling gewettigd, dat de smetstof daar gebracht is door trekvogels vanuit besmette gebieden elders in Europa (Engeland, Denemarken). In een in 1972 in het tijdschrift 'Gewasbescherming' over bacterievuur verschenen artikel (C.A.R. Meijneke, 'Perevuur en zijn verspreiding', Gewasbescherming 3 (6) : 128-136, 1972) wordt daar nader op ingegaan. Belangstellende lezers worden daarnaar verwezen. Opgemerkt moet nog worden, dat de Nederlandse naam voor de ziekte in 1975 officieel gewijzigd is in 'bacterievuur'.

Het is niet gelukt de ziekte in ons land nogmaals uit te roeien. Hij heeft zich integendeel in de loop van de daaropvolgende 10 jaren geleidelijk verspreid en heeft momenteel in grote delen van ons land — met name in het zuidwesten en het zuidoosten — vaste voet gekregen, vooral door de grote waardplantenreeks waarop hij zich in stand weet te houden. Daarbij spelen de in het landschap wijd verbreide meidoorns en de in tuinen en parken veel voorkomende grootbladige Cotoneaster een grote rol. Maar ook oude hoogstamboomgaarden, met name die met perebomen, kunnen hier een rol spelen. Deze perebomen zijn veelal erg hoog en steil en het is moeilijk vanaf de begane grond te ontdekken of zich in de top aantasting bevindt. Daar komt bij, dat deze hoogstamperebomen — mede door hun ouderdom — gewoonlijk vrijwel geen groei meer vertonen en daardoor aantasting slecht laten zien. Eén van de symptomen is immers het in de loop van het groeiseizoen plotseling verwelken en verdorren van jonge scheuten, waarvan de topjes gaan omkrullen.

Winterstemming in een boomgaard bij Loenen aan de Vecht, winter 1981/82.

Foto: Jaap Taapken.

Niettemin is in 1980 in Zuid-Limburg toch in een aantal hoogstampereboomgaarden aantasting ontdekt. Het zal duidelijk zijn, dat het niet eenvoudig is de aangetaste takken bij dergelijke bomen te verwijderen en te vernietigen, een maatregel, die de commerciële fruitteiler gedwongen is bij zijn aangetaste bomen regelmatig toe te passen, wil hij fruitteiler blijven. Iedere aangetaste plant of plantendeel is namelijk een infectiebron voor andere vatbare planten, terwijl de besmette perboom zelf vroeg of laat aan deze ziekte ten gronde gaat. Bij de slechtgroeiende hoogstamperebomen zal dat weliswaar langer duren dan bij de moderne jonge goedgroeiende spullen-aanplant, maar gezien de bijzondere gevoeligheid van de peer voor deze ziekte moet worden verwacht, dat ook de hoogstampereboom op den duur door deze ziekte gedood wordt, indien hij eenmaal is besmet en geen afdoende maatregelen worden genomen. Vóór hij dood is, kunnen echter ook vo-

gels zorgen voor verspreiding van de smetstof — bacteriën in druppels slijm, die in de loop van het groeiseizoen uit aangetaste takken, bladeren en vruchten naar buiten treden — naar andere waardplanten. In Denemarken zijn proeven genomen met Spreeuwen*, waarvan de poten waren ingesmeerd met dit slijm. Na 8 dagen konden daarvan nog levenskrachtige bacteriën worden geïsoleerd (Spreeuwen overbruggen de afstand Denemarken-Engeland in 3—6 dagen, waarbij de trekroute over Nederland loopt). Ook zijn in Denemarken levenskrachtige *E. amylovora*-bacteriën geïsoleerd uit de excrementen van Spreeuwen, die tevoren besmette vruchten van meidoorn of peer hadden geconsumeerd of daarin gepikt. Ook kan bij het poetsen van de snavel langs takken de bacterie worden overgebracht en via de poetswonden zelfs *in* het planteweefsel worden gebracht. Op die wijze worden deze takken dan besmet, waarna de ziekte zich verder inwendig verbreidt.

■ Ir. C.A.R. Meijneke, Plantenziektenkundige Dienst, afd. Boomkwekerij- en Fruitgewassen, postbus 9102 (Geertjesweg 15), 6700 HC Wageningen.

* Bech-Andersen, J. (1972): Fireblight, source of infection. Course on fireblight, Denmark, August 1972. Stencil. Organisation Européenne et Méditerranéenne pour la Protection des Plantes.

Liever laagstamboomgaarden dan Spreeuwen opblazen

De stichting Mondiaal Alternatief heeft in een brief aan de Europese Commissie en het Europees Parlement heftig geprotesteerd tegen het opblazen van ongeveer 40.000 Spreeuwen met springstof, zoals dat onlangs is gebeurd in de gemeente Tremelo in België. De milieugroepering is van mening dat dit tegen de EG-vogelrichtlijn is. 'Bovendien biedt de gehanteerde methode geen oplossing van het schadeprobleem aan de kersen in België,' aldus de brief.

Een oplossing kan volgens de milieuorganisatie gevonden worden door een versnelde ontwikkeling en toepassing van

lage kersenbomen. Deze kunnen goed met netten worden beschermd. Dit biedt ook economische voordelen. Het bewerken van boomgaarden met hoge stammen is erg arbeidsintensief. Het werken met lage stammen kan de bedrijfstaking rendabel maken. De investeringen in de vernieuwing van boomgaarden kunnen, volgens Mondiaal Alternatief, meestal snel worden terugverdiend.

De milieubeschermers menen dat de Belgische overheid op oneigenlijke motieven afwijkt van artikel acht van de EG-richtlijn van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand'. Zij maakt misbruik van de mogelijkheid, die artikel negen onder punt A biedt, om in noodgevallen van de EG-bepalingen af te wijken,' aldus de stichting. (ANP).

Het is gebleken dat óók acties tegen Spreeuwen in hoogstamboomgaarden nutteloos zijn.

J.T.